

T A J É K O Z Ó D Á S

ASSEMBLING

Assembling annyi, mint összeállítás, összegyűjtés. Egyben így nevezik az USA-ban megjelenő önálló folyóiratok egyikét, amely ezer példánnyal a művészeti folyóiratok példányszámának átlagszintjén mozog, de túl is tesz rajtuk, ha tudjuk, hogy az *Assemblinget* a szerzőktől begyűjtött eredeti alkotásokból állítják össze. Ezer példány sok is, kevés is. Ha figyelmbe vesszük, hogy a nyomtatás mikéntje a szerzők lehetőségeire korlátozódik, akkor ez a mennyiség cseppet sem kevés. Az *Assembling* ennél fogva enyhén eklektikus, amit a szerkesztők erényként könyvelnek el, hiszen amikor 1970-ben negyvenkét bedolgozó művész támogatásával a folyóirat első száma megjelent, a fő célkitűzés ebben a változatosságban, a tematikai nyitottságban, a kísérletezés serkentésében nyilvánult meg: eltérni, különbözni a hivatalos folyóiratok, irodalmi orgánumok merev, szabványosított formáitól.

Az *Assemblingben* főleg az új művészeti kifejezőeszközöket tökéletesíteni igyekvő fiatalabb alkotók kértek és kaptak helyet, hiszen a szerkesztés vezérelveinek egyikét éppen a nyitottság, a szerkesztői válogatás mellőzése képezte. A folyóirat köré tömörültek ilyképp a hagyományos irodalmi formákat és nyelvi eljárásokat valami módon elvető vagy bomlasztó ifjú írók és költők, a konkrét vizuális költészet, a konceptuális művészet, a tárgy nélküli művészet kitaposatlan útjait járó avantgarde alkotók, akik között olyan ismert neveket is találunk, mint Vito Acconci, Arakawa, Richard Kostelanetz, Edward Ruscha, Ken Friedman és Dick Higgins.

Ha a hatvanas évek alternatív művészeit a *Fluxus*-mozgalom fogta össze, úgy a hetvenes években ezt a szerepet bizonyos vonatkozásban az *Assembling* vette át. Tágabb értelemben azonban az *Assembling* eszméje már Ezra Poundnál is megtalálható, aki 1917-ben kísérletet tett olyan folyóirat létrehozására, amely — mint az általa irányított *The Exile* négy száma is bizonyítja — az elbeszélésben vagy a költeményben fellelhető egységes szervezethez, a formai sérthetlenséget és önállóságot igyekezett volna megvalósítani egy-egy kiadványon belül.

A Pound újításaihoz szükséges feltételek azonban csak fél évszázad múltán értek be, s elsőként a *Fluxusban* vagy az olyan alternatív folyóiratokban testesültek meg, mint a hanglemezként megjelenő *Black Box*, *Panjandrum* vagy az *Aspen*. Ezen az úton halad még a sikerült tematikai összeállításairól ismertté vált, Karl Young szerkesztette *Stations* s néhány hangszalagra és videoszalagra felvételezett, a közelmúltban napvilágot látott irodalmi és irodalomközi magazin. Ennek az új folyóirat-özönnek köszönhető, hogy az utóbbi két évtizedben több valóban jó és

érdekes időszaki kiadvány jelent meg, mint azelőtt a történelem bármely szakaszában.

Az *Assembling* kezdeményezője és szellemi atyja a több mint negyven önálló kötettel rendelkező, Amerikán túl is neves Richard Kostelanetz, valamint Henry James Korn író, akik 1970-től évente rendszeresen hatszáz alkotót kértek fel a közreműködésre a világ minden tájáról. Fáradozásuk eredménye: évente egy-egy *Assembling* s egy *Assembling-Assembling*, egy 1978-ban megjelent emlékszám, amely önmagát tűzte ki témájául. A folyóirat tizedik száma tavaly jelent meg, bizonyítván, hogy a folyóiratok ilyen önálló módozatai iránt cseppet sem csökkent az érdeklődés.

Az önálló folyóiratok szállóigéjévé A. J. Liebling 1960-ban elhangzott gondolata vált, mi szerint a sajtó szabadsága csak azoknak adatott meg, akik maguk is rendelkeznek valamilyen kiadvánnyal. Bár a hatvanas évek közepén erjedésnek indult avantgarde eszmék művészeti alakotöltése eleve kizárta a hagyományos folyóiratokkal való együttműködés lehetőségét, helytelen lenne, ha a hivatalos sajtótermékek elzárkózását csupán tematikai eltolódásokkal magyaráznánk, s nem vennénk számításba a hatalmi harcban és az üzletiesedés folyamatában felmerült nézeteltéréseket. Ilyen szempontból pedig az egészében véve maradi fel fogású amerikai folyóirat-kiadás sem képez kivételt. Hiszen T. S. Eliot már 1938-ban arra figyelmeztetett, hogy a folyóirat-kultúra kizárólag olyan időszakos kiadványokra alapozódhat, melyeket nem üzleti, haszonelvű célok vezérelnek, hanem művelt emberek kölcsönös értekezésének megtestesítőiként foghatók fel.

Az 1969-ben napvilágra került német *Omnibus* mintájára beindított multimediális vagy tematikailag szigorúan zárt önálló folyóiratok egyike sem nevezhető üzleti vállalkozásnak. Az ezer, ötszáz vagy háromszáz, néha ennél is kisebb példányban begyűjtött munkákat összefogó alkalmi kiadványok a földalatti, alternatív kultúra fő szószólóivá váltak, sok közülük pedig érezhetően befolyásolta egy-egy kultúrkörnyezet légkörét. Európai vonatkozásban például ide sorolható az olasz *Geiger*, a hanglemezeket is rendszeresítő belga *Axe*, a jugoszláv *Westeast* stb. Az *Assembling* mintáját követő folyóiratoknak nincsenek kiadói és szerkesztői, csupán koordinátoraik, kiknek személye legtöbbször egybeesik az alapítóival, a vállalkozás kezdeményezőjével.

Az *Assembling*ről és annak „törzskaráról” alkotott képünk nem lenne teljes, ha nem ejtenénk szót néhány egyéb tematikai kiadványról, melyek egytől egyig Kostelanetz keze alól kerültek ki. Közéjük sorolható a vizuális költészettel foglalkozó, 1970-ben megjelent *Visual Language*, a rövid történeteket közlő, 1974-es *Exact Change*, a negyvenperces időtartamú kazettára felvételezett *Experimental Prose* című Kostelanetz-mű, s több más kísérleti publikáció, melyeknek tematikai megoszlása valóban széles skálán mozog: a konstruktivista elbeszéléstől, az erotikus

fikciótól, a szám-irodalomtól, a nonszensz kísérletektől kezdve a vizuális esszéig, a folyamatművészeti leképzésekig és az úgynevezett lábjegyzet-irodalomig. Egy-egy ilyen kiadványért szinte csak szimbolikus árat kérnek. A bevétel éppen hogy elegendő a könyvkötészeti munkálatok és a postaköltségek fedezésére. Az így begyűlt pénz egyben az alapja az újabbnál újabb művészeti kiadványok megteremtésének.

SZOMBATHY Bálint